

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення методичної ради
університету
«15» лютого 2023 року,
протокол № 3

Голова методичної ради, кандидатка
наук з державного управління,
доцентка

Ірина КОВТУН
«15» лютого 2023 року
М.П.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
з навчальної дисципліни
«СТАЛИЙ РОЗВИТОК СУСПІЛЬСТВА ТА ГЛОБАЛІСТИКА»
для підготовки на третьому (освітньо-науковому) рівні
здобувачів ступеня доктора філософії
за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування
галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування
за денною, заочною формами навчання

м. Хмельницький
2023

РОЗРОБНИКИ:

Завідувач кафедри математики,
статистики та інформаційних технологій, д. е. н., проф. _____ Роман КУЛИНИЧ
17.01.2023 р.

Доцентка кафедри
публічного управління та адміністрування,
канд. екон. наук, доцентка _____ Олена ХИТРА
17.01.2023 р.

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри математики, статистики
та інформаційних технологій
17.01.2023 р., протокол № 6.

Завідувач кафедри математики,
статистики та інформаційних технологій, д. е. н., проф. _____ Роман КУЛИНИЧ
17.01.2023 р.

Деканеса факультету управління та економіки,
кандидатка економічних наук, доцентка _____ Тетяна ТЕРЕЩЕНКО
17.01.2023 р.

ЗМІСТ

Стор.

1.	Структура вивчення навчальної дисципліни	–	3
	1.1. Тематичний план навчальної дисципліни	–	3
	1.2. Лекції		4
	1.3. Семінарські (практичні) заняття	–	5
	1.4. Самостійна робота	–	17
	1.5. Індивідуальні завдання	–	22
	1.6. Підсумковий контроль	–	22
2.	Схема нарахування балів	–	26
3.	Рекомендовані джерела	–	28
4.	Інформаційні ресурси в Інтернеті	–	29

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин					
		Денна / заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі				
Лекції	Сем. (прак).		Лабор.	Ін.зав.	СРС		
1.	Сталий розвиток суспільства – глобальний виклик врядуванню ХХІ століття	14	2	2	-	-	10
2.	Роль ООН у визначенні засад сталого розвитку	19	2	1	-	-	16
3.	Економічне зростання і сталий розвиток	19	2	1	-	-	16
4.	Збалансований суспільний розвиток України: проблеми та перспективи	19	2	1	-	-	16
5.	Національні, групові, приватні інтереси і сталий розвиток: динаміка взаємодії та шляхи узгодження	16	1	1	-	-	14
6.	Соціальна мобілізація для збалансованого місцевого розвитку	16	1	1	-	-	14
7.	Науковий та освітній виміри збалансованого розвитку суспільства	17	2	1	-	-	14
	Всього годин	120	12	8	0	0	100

1.2. Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин, денна/заочна форма навчання
1.	Сталий розвиток суспільства - глобальний виклик врядуванню XXI століття	2
1.1.	Актуальність проблеми сталого розвитку.	
1.2.	Причини виникнення ідей сталого розвитку.	
1.3.	Сутність поняття «сталий розвиток».	
1.4.	Передумови сталого розвитку.	
1.5.	Загальні основи стійкого розвитку систем.	
1.6.	Взаємозв'язок людини і людства з природою.	
1.7.	Основні засади нового управління.	
2.	Роль ООН у визначенні засад сталого розвитку	2
2.1.	Глобальні проблеми і роль ООН.	
2.2.	Конференція ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро	
2.3.	«Порядок денний на XXI століття».	
2.4.	Основні принципи «Декларації Ріо».	
2.5.	Світовий самміт зі сталого розвитку в Йоганнесбурзі	
2.6.	Концепція сталого розвитку суспільства.	
2.7.	План виконання рішень: структура, основні положення.	
3.	Економічне зростання і сталий розвиток	2
3.1.	Сутність економічного зростання та його цілі.	
3.2.	Еволюція факторів економічного зростання.	
3.3.	Теорії сталого розвитку.	
3.4.	Ресурсно-екологічні обмеження сталого розвитку.	
3.5.	Роль територіальних громад у соціоекологічному облаштуванні території.	
4.	Збалансований суспільний розвиток України: проблеми та перспективи	2
4.1.	Стан економіки України.	
4.2.	Концепція сталого розвитку України.	
4.3.	Національні особливості переходу України на шлях сталого розвитку.	
4.4.	Завдання на шляху сталого розвитку.	
4.5.	Регіональна та муніципальна політика.	
5.	Національні, групові, приватні інтереси і сталий розвиток: динаміка взаємодії та шляхи узгодження	1
5.1.	Розбіжності інтересів у глобалізованому просторі.	
5.2.	Протиріччя між окремими групами інтересів у сучасному світі.	
5.3.	Перспективи подолання конфлікту інтересів.	
5.4.	Роль громадянського суспільства.	
6.	Соціальна мобілізація для збалансованого місцевого розвитку	1
6.1.	Децентралізація: її роль та значення.	
6.2.	Врядування: концепції, форми.	
6.3.	Локальні проблеми та можливості їхнього розв'язання на рівні місцевої влади.	
6.4.	Місцеве самоврядування в Україні.	
6.5.	Концепції розвитку громади. Просторовий аспект.	

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин, денна/заочна форма навчання
6.6.	Механізми залучення громад до місцевого самоуправління.	
6.7.	Основні питання та проблеми розвитку громад в Україні.	
6.8.	Соціальна мобілізація: історія, сутність, цілі, стратегія.	
6.9.	Фактори впливу на використання соціальної мобілізації.	
6.10.	Елементи соціальної мобілізації.	
6.11.	Мобілізація громад цільового характеру, створення мереж і зв'язків між ними.	
6.12.	Основні напрямки вдосконалення організаційних питань діяльності громад.	
6.13.	Досвід Муніципальної програми врядування та сталого розвитку.	
6.14.	Досвід інших програм ООН.	
7.	Науковий та освітній виміри збалансованого розвитку суспільства	2
7.1.	Роль науки та освіти у визначенні засад сталого розвитку.	
7.2.	Зміцнення наукової бази з метою сталого розвитку і нового управління.	
7.3.	Розширення наукового знання про систему Земля.	
7.4.	Вдосконалення довгострокових наукових оцінок і прогнозів.	
7.5.	Створення наукового потенціалу.	
7.6.	Переорієнтація освіти на сталий розвиток.	
7.7.	Розширення поінформованості населення.	
Усього		12

1.3. Семінарські заняття

Семінарське заняття 1

Тема 1. Сталий розвиток суспільства – глобальний виклик врядуванню XXI століття

Питання для усного опитування та дискусії

1. Актуальність проблеми сталого розвитку.
2. Причини виникнення ідей сталого розвитку.
3. Сутність поняття «сталий розвиток».
4. Передумови сталого розвитку.
5. Загальні основи стійкого розвитку систем.
6. Взаємозв'язок людини і людства з природою.
7. Основні засади нового управління.

Аудиторна письмова робота

Виконання аспірантами завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключові терміни та поняття: сталий розвиток, основи стійкого розвитку систем, Взаємозв'язок людини і людства з природою, нове управління.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми аспіранту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах.

Засвоєння цієї теми базується як на знаннях, отриманих аспірантами за результатами вивчення інших дисциплін, так і на властивій їй сукупності певних термінів, розуміння змісту яких є основою для оволодіння знаннями для застосування у практичній роботі сучасного фахівця.

Особливу увагу слід звернути на такі питання:

- актуальність проблеми сталого розвитку?;

- головні передумови реалізації ідей сталого розвитку суспільства на різних рівнях управління;
- засади нового управління, що покликане забезпечити сталий розвиток суспільства.

Сталий розвиток суспільства у будь-якому вимірі – будь-то глобальному, національному чи місцевому виглядає сьогодні як одна з найважливіших, невідкладних і всеосяжних проблем. Здається, людство вже наближається до того, щоб дати системні, детально прораховані, із точним передбаченням можливих наслідків відповіді на глобальні виклики епохи.

Теорія і практика сталого розвитку суспільства як на глобальному, так і на національному, регіональному, місцевому рівні є відображенням об'єктивної потреби переорієнтації економічного, усього суспільного розвитку з урахуванням нагальної вимоги збереження природного та людського потенціалу для нинішнього та прийдешніх поколінь. Реалізація цієї об'єктивної потреби, її повнота і глибина значною мірою залежить від суб'єктивних факторів.

Світовий досвід доводить, що збалансований суспільний розвиток найбільш повно реалізується за умови використання такого ефективного інструменту, як ініціатива місцевих громад, їх активна участь у прийнятті та реалізації управлінських рішень щодо проблем, що стосуються як спільноти, так і окремої людини.

Виходячи з матеріалів Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку (1992 р.), сталий розвиток – це такий розвиток суспільства, який задовольняє потреби сучасності, не ставлячи під загрозу здатність наступних поколінь задовольняти свої власні потреби.

Сталий розвиток є об'єктивною потребою людської цивілізації, оскільки він є, повторимо, альтернативою її попередньому розвитку, що поставив людину і суспільство перед проблемою виживання, самозбереження. Людина за час свого існування пройшла величезний шлях розвитку, і цей розвиток стає все більш стрімким. У той же час вона залишається організмом, який, як природно інформативна-сутність є підвладним усім закономірностям функціонування відкритих стаціонарних систем.

Головна метасталого розвитку суспільства полягає у забезпеченні умовно безкінечного існування людської цивілізації та її прогресивного розвитку.

Практичні завдання

Надайте відповіді на такі запитання:

1. Чим викликана актуальність проблеми сталого розвитку?
2. Які основні чинники стимулювали появу ідей сталого розвитку?
3. Розкрийте зміст поняття “глобалізація”.
4. Охарактеризуйте вплив глобалізації на процес сучасного світового розвитку.
5. Яким чином пов'язана глобалізація з появою і розвитком ідей сталого розвитку?
6. Які глобальні проблеми становлять найбільшу загрозу для сталого розвитку людської цивілізації?
7. Розкрийте зміст поняття “сталий розвиток”.
8. На яких засадах розробляються стратегії сталого розвитку?
9. У чому виявляється відставання адаптації державного управління від темпів змін у сучасному світі?
10. Якими є головні передумови реалізації ідей сталого розвитку суспільства на різних рівнях управління?
11. У чому полягає об'єктивна обумовленість сталого розвитку?
12. Що таке “стаціонарні системи” і якими рисами вони характеризуються?
13. Розкрийте зміст поняття “розвиток системи”.
14. Що таке “самоорганізація” і “саморозвиток” системи?
15. Що означає поняття “відкритість системи” ?
16. Якими механізмами підтримується гомеостаз відкритих стаціонарних систем?
17. Яку роль відіграє у розвитку систем “синергічний феномен”?
18. У чому полягає потрійна єдність сутнісних начал людини, і яку роль вона відіграє у розвитку біосфери?
19. Що є предметом вивчення науки “демографія”?

20. У чому полягає небезпека великого розриву у рівнях споживання на душу населення між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються?
21. Розкрийте зміст поняття “екологічний відбиток”.
22. Розкрийте зміст поняття “техносфера”.
23. Розкрийте зміст поняття “екосфера”.
24. Розкрийте зміст поняття “ноосфера”.
25. Розкрийте головну мету сталого розвитку суспільства та основні його цілі.
26. На яких засадах має будуватися нове управління, що покликане забезпечити сталий розвиток суспільства?

Семінарське заняття 2

Тема 2, 3. Роль ООН у визначенні засад сталого розвитку.

Економічне зростання і сталий розвиток

Питання для усного опитування та дискусії

1. Глобальні проблеми і роль ООН.
2. Конференція ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро.
3. «Порядок денний на ХХІ століття».
4. Основні принципи «Декларації Ріо».
5. Світовий самміт зі сталого розвитку в Йоганнесбурзі.
6. Концепція сталого розвитку суспільства.
7. План виконання рішень: структура, основні положення.
8. Сутність економічного зростання та його цілі.
9. Еволюція факторів економічного зростання.
10. Теорії сталого розвитку.
11. Ресурсно-екологічні обмеження сталого розвитку.
12. Роль територіальних громад у соціоекологічному облаштуванні території.

Аудиторна письмова робота

Виконання аспірантами завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключові терміни та поняття: глобальні проблеми людства, ООН, Концепція сталого розвитку суспільства, економічне зростання, теорії сталого розвитку, обмеження сталого розвитку, територіальні громад.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми аспіранту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах.

Засвоєння цієї теми базується як на знаннях, отриманих аспірантами за результатами вивчення інших дисциплін, так і на властивій їй сукупності певних термінів, розуміння змісту яких є основою для оволодіння знаннями для застосування у практичній роботі сучасного фахівця.

Особливу увагу слід звернути на такі питання:

- основні негативні наслідки розвитку світу;
- роль ООН в сучасному світі;
- Концепція сталого розвитку суспільства;
- економічне зростання і його критерії;
- економічні, соціальні і екологічні цілі зростання;
- переваги міжмуніципальної кооперації.

ООН - найбільш універсальна та представницька організація в світі. Вона має найкращі можливості для сприяння сталому розвитку.

Метою ООН є підтримка міжнародного миру й безпеки, розвиток дружніх відносин; розвиток міжнародного економічного, соціального, культурного та гуманітарного співробітництва; узгодження дій держав для досягнення визначеної загальної мети.

ООН сьогодні є однією не багатьох організацій, яка може координувати дії, спрямовані на вирішення глобальних проблем у масштабі всієї світової спільноти.

Головними органами ООН є Генеральна Асамблея, Рада Безпеки, Економічна та соціальна рада, Рада з опіки, Секретаріат, Міжнародний суд.

Головними комітетами Генеральної Асамблеї є: Комітет з політичних питань і питань безпеки (перший комітет); Комітет з економічних та фінансових питань (другий комітет); Комітет з соціальних, гуманітарних та культурних питань (третій комітет); Комітет з питань опіки та територій, що не є самоврядними (четвертий комітет); Комітет з адміністративних та бюджетних питань (п'ятий комітет); Комітет з правових питань (шостий комітет) та Спеціальний політичний комітет. Значну роль в діяльності ООН відіграють спеціалізовані установи ООН: економічні – ЮНІДО (Організація Об'єднаних Націй з промислового розвитку), ФАО (Організація Об'єднаних Націй з продовольства та сільського господарства), МФСР (Міжнародний фонд сільськогосподарського розвитку), а також валютно-фінансові організації – МВФ (Міжнародний валютний фонд) і група Світового банку; ЮНЕСКО (Організація об'єднаних націй з питань освіти, науки і культури), МОП (Міжнародна організація праці), МАГАТЕ (Міжнародна агенція з атомної енергетики), Світова організація інтелектуальної власності, Світова організація охорони здоров'я, Міжнародна організація громадянської авіації, міжнародна морська організація, Світовий поштовий союз, Світова метеорологічна організація, міжнародний союз електрозв'язку.

Декларація Ріо «Про екологічний та економічний розвиток» визначає права й обов'язки держав світу у межах концепції сталого розвитку.

Після зустрічі в Ріо всі сподівалися на те, що світ нарешті зробить важливі кроки у напрямі забезпечення сталого розвитку. Проте сподівання не справдилися: безупинно тривало погіршення стану довкілля, бідність в багатьох частинах світу поглиблювалася, а прискорення глобалізації не сприяло справедливому розподілу благ. Стало зрозумілим, що потрібен більш конкретний план реалізації, ніж «Порядок денний на XXI століття».

План виконання рішень, прийнятий самітом в Йоганнесбурзі, може бути ефективним засобом не лише на урядовому рівні для впровадження відповідної національної політики. Пропоновані підходи можна застосовувати й для місцевих і регіональних потреб, як основу для внесення вирішальних змін для стратегій розвитку із урахуванням сучасних соціально-економічних та екологічних проблем.

В епоху індустріального розвитку та прискореного формування світового ринку економічна могутність країн світу визначалася розвитком військово-промислового комплексу, виробництвом сталі та видобутком енергоносіїв. „Демографічний вибух” та зростаючі потреби світового ринку у продовольчій продукції спричинили розширення площ оброблюваних земель. Економічне зростання відбувалось визначальною мірою за рахунок природно-ресурсного фактора. Ще у першій половині XIX ст. Д. Мілль звернув увагу на суперечності між економічним зростанням та обмеженістю ресурсів і висунув ідею підтримки у майбутньому „стаціонарного стану” економіки.

Економічний і соціальний розвиток доіндустріальних та індустріального суспільств відбувався виключно за рахунок природно-ресурсного фактору. Зростаючий дисбаланс у суспільно-природній взаємодії зумовив радикальну зміну поглядів на проблеми співвідношення економічного зростання і розвитку та раціонального природокористування, охорони, збереження і відтворення навколишнього середовища.

Теорії сталого розвитку і стратегії їх реалізації характеризуються надзвичайною багатоманітністю. Не відрізняючись принципово у визначенні суті сталого розвитку як спільного, якісно нового вектора еволюції людської цивілізації, ці теорії пропонують різні стратегії переходу на його засади.

Прискорений економічний розвиток і зростання населення світу у XX ст. супроводжувались збільшенням обсягів споживання природних ресурсів та забрудненням навколишнього природного середовища. Загострення ресурсних проблем у період індустріального розвитку набуло сталої тенденції до поглиблення, починаючи з другої половини минулого століття, коли ускладнилась ситуація на світовому ринку паливно-енергетичних ресурсів.

Виробничо-ресурсні відносини на місцевому рівні мають бути спрямованими на раціональне, бережливе використання природних ресурсів та екологічне облаштування території.

Практичні завдання

Надайте відповіді на такі запитання:

1. Якими є основні негативні наслідки розвитку світу?
2. Що є метою функціонування ООН?
3. Чим викликане підвищення ролі ООН в сучасному світі?
4. Охарактеризуйте структуру ООН.
5. Розкрийте мету та основні завдання спеціалізованих організацій ООН.
6. Охарактеризуйте Конференцію ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро (1992).
7. Яка структура «Порядку денного на ХХІ століття»?
8. Розкрийте основні принципи Декларації Ріо.
9. Охарактеризуйте Світовий самміт зі сталого розвитку в Йоганнесбурзі (2002).
10. Визначте сутність Концепції сталого розвитку суспільства.
11. Яка структура Плану виконання рішень?
12. У чому полягають основні завдання щодо подолання бідності?
13. У чому полягають основні завдання щодо заміни несталих моделей споживання та виробництва?
14. Які основні завдання охорони та раціонального використання природної ресурсної бази в світі?
15. Що розглядається як основні засоби здійснення Плану виконання рішень?
16. Що таке економічне зростання і його критерії?
17. Що ви розумієте під економічними, соціальними і екологічними цілями зростання?
18. Які зміни відбулися у чисельності населення та ВВП світу?
19. Що таке глобальна рівновага?
20. Назвіть основні показники сталого розвитку.
21. Що таке фактори економічного зростання?
22. Назвіть класичні фактори економічного зростання.
23. Обґрунтуйте роль науково-технологічного фактора у забезпеченні сталого розвитку.
24. Поясніть механізм впливу сучасного менеджменту на досягнення сталості розвитку.
25. Як впливають інвестиції на сталий розвиток?
26. Яка роль знань та кваліфікації трудових ресурсів у переході на засади сталого розвитку?
27. Охарактеризуйте сутність природничих теорій сталого розвитку.
28. Порівняйте стратегії досягнення сталості, запропоновані природничими і технократичними теоріями.
29. Дайте оцінку стратегії „неокласичної теорії” екологічного регулювання.
30. Як вплинуло економічне зростання на кількісні і якісні характеристики природних ресурсів: земельних; водних; біологічних; мінеральних; атмосферне повітря?
31. Назвіть основні сфери діяльності територіальних громад щодо забезпечення сталого розвитку.
32. Які заходи щодо раціоналізації використання земельних ресурсів можуть здійснюватись зусиллями територіальних громад?
33. Діяльність територіальних громад щодо раціонального використання і охорони водних ресурсів.
34. Об'єднання зусиль територіальних громад для вирішення соціальних проблем і поліпшення добробуту населених пунктів.
35. Які переваги міжмуніципальної кооперації?

Семінарське заняття3

**Тема 4, 5. Збалансований суспільний розвиток України: проблеми та перспективи.
Національні, групові, приватні інтереси і сталий розвиток: динаміка взаємодії та шляхи узгодження**

Питання для усного опитування та дискусії

1. Стан економіки України.

2. Концепція сталого розвитку України.
3. Національні особливості переходу України на шлях сталого розвитку.
4. Завдання на шляху сталого розвитку.
5. Регіональна та муніципальна політика.
6. Розбіжності інтересів у глобалізованому просторі.
7. Протириччя між окремими групами інтересів у сучасному світі.
8. Перспективи подолання конфлікту інтересів.
9. Роль громадянського суспільства.

Аудиторна письмова робота

Виконання аспірантами завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключові терміни та поняття: економіки України, Концепція сталого розвитку України, завдання сталого розвитку, розбіжності інтересів, глобалізований простір, громадянське суспільство.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми аспіранту варто особливо увагу зосередити на таких аспектах.

Засвоєння цієї теми базується як на знаннях, отриманих аспірантами за результатами вивчення інших дисциплін, так і на властивій їй сукупності певних термінів, розуміння змісту яких є основою для оволодіння знаннями для застосування у практичній роботі сучасного фахівця.

Особливу увагу слід звернути на такі питання:

- проблеми економічного та соціального розвитку в Україні;
- Концепція сталого розвитку України;
- індекс сталого розвитку;
- ресурсно-екологічне прогнозування;
- розбіжності інтересів різних країн, спільнот, корпорацій, верств населення щодо сталого розвитку;
- регіональні ринками;
- громадянське суспільство;
- противники глобалізації.

Проблеми сталого розвитку є особливо важливими для України, яка на даний час знаходиться на стадії перехідного суспільства та переживає глибоку еколого-економічну кризу.

В Україні продовжує зберігатись екстенсивний тип розвитку економіки, що веде до нераціонального використання природних ресурсів і деградації середовища існування людей, характерні глибинні диспропорції загальнодержавних і регіональних економічних інтересів, невідповідність між розміщенням природно-ресурсного та соціально-економічного потенціалу, зростаюча науково-технічна і технологічна відсталість. В той же час соціально-економічний розвиток має ґрунтуватися на принципах врахування можливостей природних комплексів витримувати антропогенне навантаження і забезпечувати нормальне функціонування біосфери і локальних екосистем. Від цього вирішальною мірою залежать їх корисна продуктивність, якість, комфортність життєвого середовища, екологічне та економічне благополуччя населення того чи іншого регіону.

Український народ опинився перед реальною загрозою вимирання. Але земля України є колискою великого народу, який у змозі зберегти умови сталого розвитку суспільства, економіки та держави, забезпечити безпеку життя і діяльності самим собі і майбутнім поколінням.

Концепція сталого розвитку України розроблена як рамковий документ для підготовки відповідних законодавчих актів. Стратегія сталого розвитку України має дати механізми узгодження економічної, соціальної та екологічної складових збалансованого розвитку суспільства в країні, систематизувати план дій і терміни виконання конкретних етапів. Концепція – це цілісна система поглядів на явище, тлумачення його положень, основна ідея теорії, тоді як стратегія – це основні положення та практичні кроки і механізми впровадження ідеї чи теорії.

При переході країни на шлях сталого розвитку мають бути вирішені такі завдання:

- ^ сприяння становленню громадянського суспільства;
- ^ подолання бідності;
- ^ відхід від процесів розвитку суспільства, які приводять до його деградації;
- ^ створення цілісної системи законодавства в сфері сталого розвитку;
- ^ введення дієвого економічного механізму природокористування та природоохоронної діяльності;
- ^ вдосконалення процедур доступу до інформації з питань навколишнього середовища та здоров'я.

Великі міста та промислові центри мають розвиватися на основі реконструкції, модернізації, інтенсифікації та екологізації виробництва, прискорення розвитку соціальної інфраструктури, раціонального використання міських територій. Для середніх і малих міських поселень актуальними є зміцнення промислової бази та соціально-екологічної інфраструктури. Густота їхньої мережі, наявність трудових ресурсів, близькість до сільськогосподарського виробництва, місцевої сировини, рекреаційних ресурсів зможуть сприяти їх подальшому сталому розвитку. Особливо гостру потребу в комплексній соціально-економічній розбудові відчуває село. Великі села мають розвиватися як агропромислові поселення, малі – як фермерські, з високомеханізованим рівнем виробництва. Заслугує на увагу «оживлення» занепалих сіл. Планування та розбудова населених пунктів повинні якнайповніше відображати ідею української державності, самобутність культури, духовність і традиції українського народу, його національних меншин.

Набутий досвід разом з тим показує, що ідеї сталого розвитку ще не є загальноприйнятими і такими, що стали в один ряд з найголовнішими засадами формування політики урядів усіх країн світу. Прийняті світовим співтовариством прекрасні декларації і програми дій нерідко не виконуються або виконуються лише частково. На світових форумах часто звучить майже розпач від цього. Розвинені західні країни так і не спромоглися довести свій внесок на допомогу країнам, що розвиваються, до 0,7 % валового внутрішнього продукту.

Можна виділити кілька силових ліній, за якими розгортається гостра економічна та ідейно-політична боротьба, пов'язана з намаганням володіти більш вигідними позиціями на світовому глобалізованому ринку. Ця боротьба не згасає, а лише отримує нові, менш виразні форми, водночас не втрачаючи запеклості і непоступливості, бо в її основі, як і в попередні часи, лежить намагання більш сильних отримати додаткові надприбутки за рахунок слабших, зміцнити позиції для подальшої експансії.

Сталий розвиток за нинішніх умов може бути компромісом між зацікавленими групами, що мають різні, часто протилежні інтереси. Компроміс стане можливим лише за умов демократизації суспільних відносин як у окремих країнах, так і на всесвітньому рівні. За таких умов економічний і політичний вплив глобалізованого капіталу може бути врівноважений впливом широкого загалу, громадської думки, участю громадян у прийнятті рішень.

Терміном “громадянське суспільство” визначають ту частину суспільного життя, яка знаходиться за межами державної влади, не підлягає довільному втручання і регулюванню з боку держави. Можна сказати інакше - це сукупність недержавних, невлadних організацій, асоціацій, союзів, створених громадянами відповідно до їх невід'ємних прав з метою реалізації різноманітних інтересів.

Практичні завдання

Надайте відповіді на наступні запитання.

1. Охарактеризуйте основні проблеми економічного та соціального розвитку в Україні?
2. Які основні документи України, які відображають рішення світових самітів зі сталого розвитку?
3. Яка структура Концепції сталого розвитку України?
4. Якими є внутрішні чинники необхідності переходу до сталого розвитку в Україні?
5. Визначте основні чинники сталого розвитку для України.
6. Які показники складають індекс сталого розвитку?
7. Розкрийте національні особливості переходу України до сталого розвитку.
8. Охарактеризуйте завдання різних етапів реалізації Концепції сталого розвитку в Україні.
9. Якими є основні завдання в економічній сфері при переході до сталого розвитку?

10. Обґрунтуйте необхідність ресурсно-екологічного прогнозування.
11. Якими є основні функції суб'єктів управління різних рівнів під час переходу до сталого розвитку?
12. Що є стратегічними орієнтирами під час розробки відповідних програм конкретного регіону?
13. Розкрийте пріоритетні напрямки регіональної політики сталого розвитку в Україні.
14. Якими визначені напрямки сталого розвитку поселень в Україні?
15. У чому полягають причини розбіжності інтересів різних країн, спільнот, корпорацій, верств населення щодо сталого розвитку?
16. Якими є протиріччя між окремими групами інтересів у сучасному глобалізованому світі?
17. Що таке національні інтереси і якими чинниками вони визначаються?
18. У чому полягає протиріччя між економічно розвиненими країнами та країнами, що розвиваються?
19. У чому полягає протиріччя між надвеликими регіональними ринками?
20. У чому полягає протиріччя між національними державами і ТНК?
21. У чому суть протиріччя між різними верствами населення?
22. Якими засобами можуть долатися конфлікти інтересів?
23. Що означає термін «громадянське суспільство»?
24. Яку роль відіграє громадянське суспільство в узгодженні інтересів різних верств населення?
25. Якою є роль громадських неурядових організацій національного та міжнародного рівня у реалізації групових інтересів?
26. Яку роль відіграє соціальне партнерство у переході до сталого розвитку?
27. Яка роль у сталому розвитку суспільства належить місцевому самоврядуванню?
28. Якою є роль окремих верств населення у сталому розвитку суспільства: жінок, молоді, робітників, бізнесових і промислових кіл, науково-технічних працівників, фермерів?
29. Охарактеризуйте діяльність учасників руху радикального протесту противників глобалізації.

Семінарське заняття 4

Тема 6, 7. Соціальна мобілізація для збалансованого місцевого розвитку. Науковий та освітній виміри збалансованого розвитку суспільства

Питання для усного опитування та дискусії

1. Децентралізація: її роль та значення.
2. Врядкування: концепції, форми.
3. Локальні проблеми та можливості їхнього розв'язання на рівні місцевої влади.
4. Місцеве самоврядування в Україні.
5. Концепції розвитку громади. Просторовий аспект.
6. Механізми залучення громад до місцевого самоуправління.
7. Основні питання та проблеми розвитку громад в Україні.
8. Соціальна мобілізація: історія, сутність, цілі, стратегія.
9. Фактори впливу на використання соціальної мобілізації.
10. Елементи соціальної мобілізації.
11. Мобілізація громад цільового характеру, створення мереж і зв'язків між ними.
12. Основні напрямки вдосконалення організаційних питань діяльності громад.
13. Досвід Муніципальної програми врядування та сталого розвитку.
14. Досвід інших програм ООН.
15. Роль науки та освіти у визначенні засад сталого розвитку.
16. Зміцнення наукової бази з метою сталого розвитку і нового управління.
17. Розширення наукового знання про систему Земля.
18. Вдосконалення довгострокових наукових оцінок і прогнозів.
19. Створення наукового потенціалу.
20. Переорієнтація освіти на сталий розвиток.
21. Розширення поінформованості населення.

Виконання аспірантами завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключові терміни та поняття: децентралізація, врядування, локальні проблеми, соціальна мобілізація, наукове знання, поінформованість населення.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми аспіранту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах.

Засвоєння цієї теми базується як на знаннях, отриманих аспірантами за результатами вивчення інших дисциплін, так і на властивій їй сукупності певних термінів, розуміння змісту яких є основою для оволодіння знаннями для застосування у практичній роботі сучасного фахівця.

Особливу увагу слід звернути на такі питання:

- децентралізація;
- проблеми функціонування муніципалітетів;
- форми співпраці між муніципалітетами;
- розвиток місцевого самоврядування в Україні;
- роль громади в місцевому розвитку;
- соціальна мобілізація;
- роль наукового обґрунтування рішень у галузі довкілля і сталого розвитку;
- небезпека відставання науки від потреб переходу суспільства на засади сталого розвитку;
- науковий потенціал;
- роль освіти у реалізації сталого розвитку.

Надання основних послуг (охорона здоров'я, освіта, управління локальними суспільними благами, ресурсами, які знаходяться у спільному користуванні – оточуюче середовище, водойми, ліси тощо) виключно силами центральних органів влади зарекомендувало себе як незадовільне в більшості регіонів світу. Альтернативний варіант – ринковий – теж в цілому виявився неприйнятним. Ринок не забезпечує ні ефективного надання таких послуг, оскільки більшість з них є суспільними, ні їхнього справедливого розподілу, оскільки в першу чергу задовольняються потреби багатих. Проте фінансові, адміністративні та політичні права не були центральними органами передані повністю, внаслідок чого в багатьох органах місцевої влади немає необхідних ресурсів та можливостей для надання якісних суспільних послуг. Децентралізація - перехресна реформа, яка торкається відносин між центральними та місцевими органами влади стосовно вирішення питань фінансового розвитку, макроекономічної стабільності, скорочення рівня бідності, а також вирішення питань суспільної безпеки, інституційних можливостей, корупції, управління, інвестицій в інфраструктуру та надання суспільних послуг.

Отже, однією з форм, де може здійснюватися децентралізація – це місцеве самоврядування. Як виборний орган, місцеве самоврядування має вирішувати проблеми громад. Перехід влади з верхніх рівнів до нижніх робить можливим активну участь громадян у прийнятті рішень. Політичні зміни у всьому світі посилили необхідність звернути увагу на місцеві проблеми та наближення зближення економічних та політичних управлінських систем з місцевими громадами.

Питання посилення та розвитку громад є актуальною проблемою не тільки в країнах, що розвиваються, та в трансформаційних суспільствах, а й в усьому світі. В розвинених країнах також не всі проблеми вирішені раз і назавжди. Внаслідок світових процесів глобалізації економіки багато виробництв виносяться з розвинених країн в країни, що розвиваються, де більш дешева робоча сила, доступніша сировина, що значно знижує собівартість продукції. Як результат – зростає чисельність безробітних, маргіналів, легальних та нелегальних іммігрантів, неблагополучних сімей, спостерігається зростання наркоманії та інфікованих ВІЧ/СНІД. Все це приводить до появи кризових територій з великою кількістю соціальних проблем, які вимагають швидкого вирішення для уникнення соціальних вибухів та розповсюдження бідності.

Майбутнє України полягає у децентралізації, розвитку місцевої та регіональної демократії, забезпеченні верховенства права. Проте, місцеве самоврядування в Україні продовжує перебувати у стані системного занепаду, що відбувся внаслідок здійснення на державному рівні впродовж тривалого часу політики приниження ролі інститутів місцевої демократії, насаджування механізмів централізації і тотального адміністрування. Внаслідок цього значна частина жителів територіальних громад сіл, селищ і багатьох міст так і не змогли відчувати ефективності діяльності органів місцевого самоврядування та отримати від них якісні послуги.

У всьому світі місцеві громади стають тим соціальним простором, де все більш активно проявляють свої переваги форми та методи суспільних ініціатив. Останні за своєю суттю є формою демократії прямого впливу, або демократії безпосередньої участі. В розділі 28 «Порядку денного на 21 століття» зазначається: «... кожна місцева адміністрація має встановлювати діалог з громадянами, місцевими організаціями та приватними підприємствами і приймати місцеву програму Порядок денний на 21 століття». Через проведення консультацій та пошук консенсусу місцеві адміністрації мають залучати громадян і громадські організації, комерційні та промислові підприємства як джерела інформації, необхідні для розробки оптимальної політики сталого розвитку».

Основна модель залучення громад до місцевого самоуправління, яка використовується в більшості країн світу, складається з шести основних етапів. При цьому є дві важливі складові, які мають значення при цьому підході: добре організовані громади в муніципалітеті, місті чи селі та формування фонду розвитку. Можливі варіації цієї моделі в залежності від соціальної та політичної ситуації.

З часу отримання незалежності в Україні проводиться політика децентралізації та залучення громадян до управління. Основна мета – підвищення ефективності врядування. Основні закони, які регулюють процеси участі громадян в управлінні є «Про органи самоорганізації населення», «Про місцеве самоврядування», «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку». Ці закони зближують інтереси громадян та уряду в досягненні цілей сталого розвитку шляхом спільних зусиль. Первинним суб'єктом місцевого самоврядування українське законодавство визнає «територіальну громаду» і гарантує їй «право та реальну здатність самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення». Жителі, які проживають на певній території (селі, багатоповерховому будинку, вулиці) утворюють громаду, оскільки вони використовують однакові ресурси, отримують однакові послуги, мають однакові проблеми та бажання спільними зусиллями їх вирішити. Ці громади є автономними за своєю природою і можуть в разі необхідності вирішувати багатьох задач самостійно або за підтримки місцевих органів влади. Люди, які проживають у багатоповерховому будинку чи на одній вулиці, навчальні заклади, малий бізнес та неурядові громадську організації вважаються громадами на території муніципалітету, які можуть організуватися в організації житлових районів або мережу. Потенціал цих організацій житлових районів та мереж посилюється внаслідок ефективного врядування. Вони реєструються як будинкові комітети за рішенням міської влади або як об'єднання співвласників багатоквартирних будинків (згідно закону). Мережі шкіл, малих підприємств та недержавних Конституція України, ст. 140; Закон України «Про місцеве самоврядування», ст. 6. громадських організацій формуються як громадські організації. Процес прийняття рішень в них є спільним, представники за згодою членів приймають рішення і ведуть розрахунки прозоро і на постійній основі. Місцеві осередки громадян мають змогу реально оцінити ієрархію місцевих потреб, активно привертати увагу до актуальних місцевих проблем та брати участь у пошуку шляхів їхнього вирішення.

Аналіз тенденцій сучасного місцевого розвитку в Україні свідчить про те, що люди в місцевих громадах об'єднуються і беруть на себе ініціативи розвитку. Це є відображенням нового стилю поведінки громадян, відмінного від минулого. Такі нові реалії виникли в результаті численних національних та міжнародних зусиль з розвитку громад, які в значній мірі вплинули на процес місцевого розвитку. Подібні тенденції розвитку відбуваються завдяки методу, який називається соціальна мобілізація.

З часом громада набуває більше повноважень і здатна співпрацювати з місцевими органами влади та іншими учасниками процесу місцевого розвитку на мікро-, мезо- та центральному рівнях. За необхідності вона росте вертикально та горизонтально, співпрацюючи з подібними організаціями громад та іншими зацікавленими сторонами, впливаючи на місцеву

політику та надходження ресурсів. Як правило, соціальна мобілізація має різні форми в залежності від цілей та характеру регіону (обласної, міської/селищної ради). Такі варіації є цілком природними оскільки соціальний контекст є скрізь різний, і форма соціальної мобілізації визначається або корегується місцевими умовами - *сектором інтервенції та характером фокусних груп*.

Умови реєстрації, оподаткування, використання та право власності на комунальну власність, положення Бюджетного кодексу щодо фінансування громад – це ті сфери, які потребують змін в Україні.

Практичний досвід Програми розвитку ООН (ПРООН) в різних країнах світу підтверджує, що підхід місцевих урядів щодо залучення громад та населення до управління місцевим розвитком є ефективним способом вирішення соціально-економічної проблем і впровадження принципів сталості.

Підхід соціальної мобілізації використовувався ПРООН в Україні також в межах Програми розвитку та інтеграції Криму (ПРІК) і Чорнобильській програмі відродження та розвитку.

Концепція сталого розвитку на всіх стадіях її розробки і втілення – від з'ясування потреби, формулювання ідей до практичної реалізації потребує міцного, глибокого і розгалуженого науково-теоретичного підґрунтя. Можна сказати, що саме відсутність теоретичних знань у сфері стійкого розвитку екосистем, небажання владних установ у багатьох країнах прислухатися до оцінок і висновків вчених стосовно можливих негативних наслідків тих чи інших управлінських рішень – усе це було однією з важливіших причин сучасного кризового стану у відносинах людства з природою.

На відміну від емпіричних знань та таких, що існують на побутовому рівні, наука являє собою систему знань, створених теоретичним шляхом. Як система знань вона включає в себе наукові факти, поняття, закони, теорії. Їх створення є результатом багатопланової роботи за участі великої кількості спеціально підготовлених фахівців. Ця робота включає опис та аналіз великої кількості фактів та явищ, узагальнення їх за специфічними ознаками. Потрібно встановити зв'язок між явищами та процесами, який обумовлює їх упорядковане функціонування і розвиток. На таких загальних засадах створюються наукові теорії - системи достовірних знань про певну частину дійсності.

Сталий розвиток для визначення довгострокових перспектив, врахування наслідків глобальних змін на місцевому, національному, регіональному рівнях вимагає залучення найбільш надійних наукових знань. Відповідно до результатів наукових досліджень і нових наукових знань процес розвитку отримує постійну переоцінку під кутом зору зменшення впливу використання ресурсів на земну систему. Але й цього виявляється недостатньо, майбутнє уявляється невизначеним, і можуть виникнути непередбачувані обставини. Це вимагає більш високого ступеня наукової обґрунтованості, надійності політики управління природокористуванням і процесом розвитку.

Планування і реалізація сталого розвитку вимагає більш широких знань про потенційні можливості екосистеми Землі, перш за все, про ті процеси, що можуть суттєво впливати на можливість забезпечення життя - погіршувати або покращувати його.

Науково-технічний потенціал створюється різноманітними шляхами: навчання і підготовка кадрів у сфері науки і техніки; надання допомоги країнам, що розвиваються, в удосконаленні інфраструктури для наукових досліджень, конструкторських і технологічних розробок; впровадження систем стимулювання з метою якнайшвидшого впровадження наукових розробок та ноу-хау, а також більш повне використання їхніх результатів у виробничих секторах економіки.

Освіта має вирішальне значення для сталого розвитку. За допомогою усіх компонентів освіти (формальної, підвищення поінформованості населення, професійної підготовки) люди і суспільство можуть повною мірою реалізувати свій потенціал. Базова освіта забезпечує основу для будь-якої пізнавальної діяльності з питань навколишнього середовища і сталого розвитку. Але треба саму освітню діяльність щодо сталого розвитку зробити важливою складовою будь-якої і, перш за все, базової освіти. Як формальна, так і неформальна освіта має стати важливим чинником, який дасть змогу людям змінити підходи з тим, щоб вони навчилися оцінювати і вирішувати проблеми через призму засад сталого розвитку. Освіта також має вирішальне значення для забезпечення поінформованості з питань екології і етики, формування цінностей, вироблення навичок і заохочення поведінки, сумісної із сталим розвитком, і з метою

забезпечення участі населення у процесі прийняття рішень. Освіта зі сталого розвитку повинна включати питання динаміки фізичного, біологічного, соціально-економічного середовища і розвитку людини. Таким чином, вона як підхід, методологія торкається усіх дисциплін і навчальних програм.

У масовій свідомості дотепер досить поширеним є нерозуміння взаємозв'язку між всіма видами діяльності людини і навколишнім середовищем. Головна причина такого становища - недостатня і неточна інформація, особливо в країнах, що розвиваються. Тому важливим завданням залишається підвищення рівня розуміння широким загалом проблем сталого розвитку, шляхів та засобів його реалізації. На такій основі може бути розвинене почуття причетності до цієї надзвичайно важливої справи, зацікавленості і відданості в її здійсненні.

Практичні завдання

Надайте відповіді на наступні запитання.

1. У чому полягає сутність явище децентралізації?
2. Назвіть причини децентралізації.
3. Якими є основні проблеми функціонування муніципалітетів?
4. Розкрийте поняття «муніципальна співпраця».
5. Якими є сфери співпраці між муніципалітетами?
6. Розкрийте основні форми співпраці між муніципалітетами.
7. Охарактеризуйте розвиток місцевого самоврядування в Україні.
8. Якою є роль громади в місцевому розвитку?
9. Розкрийте механізм формування і функціонування спілок громад.
10. Які існують обмеження для створення спілок громад?
11. Розкрийте механізм залучення громади до місцевого самоврядування.
12. Охарактеризуйте проблеми функціонування органів місцевого самоврядування в Україні.
13. Розкрийте сутність «соціальної мобілізації».
14. Які проблеми громади можуть бути вирішені за допомогою інструмента соціальної мобілізації?
15. Охарактеризуйте фактори впливу на використання соціальної мобілізації.
16. Розкрийте проблеми функціонування органів самоорганізації населення в Україні.
17. Назвіть елементи соціальної мобілізації.
18. Які складові механізму соціальної мобілізації?
19. Які етапи проходить соціальна мобілізація?
20. Розкрийте форми соціальної мобілізації.
21. Розкрийте основні напрямки вдосконалення організаційних питань діяльності громад в Україні.
22. Охарактеризуйте Муніципальну програму врядування та сталого розвитку.
23. Охарактеризуйте Програму розвитку та інтеграції Криму.
24. Охарактеризуйте Чорнобильська програма відродження та розвитку.
25. Чому підвищується роль наукового обґрунтування рішень у галузі довкілля і сталого розвитку?
26. Яка роль належить працівникам науки у реалізації сталого розвитку?
27. Які галузі суспільного життя сьогодні потребують вироблення нових наукових знань?
28. У чому полягає небезпека відставання науки від потреб переходу суспільства на засади сталого розвитку?
29. Які завдання постають перед вітчизняною наукою у зв'язку з розробкою концепції сталого розвитку в Україні?
30. Яким чином має бути зміцнена наукова база сталого розвитку і нового управління?
31. З чим пов'язана необхідність розширення наукового знання про систему Землі?
32. У чому полягає значення для сталого розвитку довгострокових наукових оцінок і прогнозів?

33. Яким чином може бути створений науковий потенціал, необхідний для забезпечення сталого розвитку?
34. У чому полягає специфічна роль освіти у реалізації сталого розвитку?
35. Які основні напрями переорієнтації освіти на сталий розвиток?
36. Яку роль відіграє поінформованість населення з питань сталого розвитку?
37. Якими є основні шляхи і засоби ефективного інформування населення з питань сталого розвитку?

1.4. Самостійна робота

Самостійна робота є однією з основних складових оволодіння навчальним матеріалом і виконується в позааудиторний час, передбачений тематичним планом навчальної дисципліни.

Під час вивчення навчальної дисципліни аспіранти повинні навчитися самостійно мислити, поглиблювати засвоєні теоретичні знання, опановувати практичні навички із застосування у практичній роботі менеджера статистичних методів. Відповіді на питання повинні бути стисло законспектовані з обов'язковими посилання на використані джерела.

Форма контролю самостійної роботи – перевірка конспекту або обговорення на практичному занятті. Питання самостійної роботи виносяться на поточний, модульний і підсумковий семестровий контроль.

З метою самостійного визначення рівня засвоєння теоретичного матеріалу аспірантам пропонуються питання для самоконтролю набутих знань.

Тема 1. Сталий розвиток суспільства – глобальний виклик врядуванню XXI століття.

1. Актуальність проблеми сталого розвитку.
2. Причини виникнення ідей сталого розвитку.
3. Сутність поняття «сталий розвиток».
4. Передумови сталого розвитку.
5. Загальні основи стійкого розвитку систем.
6. Взаємозв'язок людини і людства з природою.
7. Основні засади нового управління.

З цією метою необхідно:

1. Опрацювати за конспектом теоретичний матеріал з питань, що розглядалися під час лекції.
2. За рекомендованою літературою вивчити інші питання плану.

Питання для самоконтролю

1. Чим викликана актуальність проблеми сталого розвитку?
2. Які основні чинники стимулювали появу ідей сталого розвитку?
3. Розкрийте зміст поняття “глобалізація”.
4. Охарактеризуйте вплив глобалізації на процес сучасного світового розвитку.
5. Яким чином пов'язана глобалізація з появою і розвитком ідей сталого розвитку?
6. Які глобальні проблеми становлять найбільшу загрозу для сталого розвитку людської цивілізації?
7. Розкрийте зміст поняття “сталий розвиток”.
8. На яких засадах розробляються стратегії сталого розвитку?
9. У чому виявляється відставання адаптації державного управління від темпів змін у сучасному світі?
10. Якими є головні передумови реалізації ідей сталого розвитку суспільства на різних рівнях управління?
11. У чому полягає об'єктивна обумовленість сталого розвитку?
12. Що таке “стаціонарні системи” і якими рисами вони характеризуються?
13. Розкрийте зміст поняття “розвиток системи”.

14. Що таке “самоорганізація” і “саморозвиток” системи?
15. Що означає поняття “відкритість системи”?
16. Якими механізмами підтримується гомеостаз відкритих стаціонарних систем?
17. Яку роль відіграє у розвитку систем “синергічний феномен”?
18. У чому полягає потрійна єдність сутнісних начал людини, і яку роль вона відіграє у розвитку біосфери?
19. Що є предметом вивчення науки “демографія”?
20. У чому полягає небезпека великого розриву у рівнях споживання на душу населення між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються ?
21. Розкрийте зміст поняття “екологічний відбиток”.
22. Розкрийте зміст поняття “техносфера”.
23. Розкрийте зміст поняття “екосфера”.
24. Розкрийте зміст поняття “ноосфера”.
25. Розкрийте головну мету сталого розвитку суспільства та основні його цілі.
26. На яких засадах має будуватися нове управління, що покликане забезпечити сталий розвиток суспільства?

Тема 2. Роль ООН у визначенні засад сталого розвитку

1. Глобальні проблеми і роль ООН.
2. Конференція ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро.
3. «Порядок денний на ХХІ століття».
4. Основні принципи «Декларації Ріо».
5. Світовий саміт зі сталого розвитку в Йоганнесбурзі.
6. Концепція сталого розвитку суспільства.
7. План виконання рішень: структура, основні положення.

З цією метою необхідно:

1. Опрацювати за конспектом теоретичний матеріал з питань, що розглядалися під час лекції.
2. За рекомендованою літературою вивчити інші питання плану.

Питання для самоконтролю

1. Якими є основні негативні наслідки розвитку світу?
2. Що є метою функціонування ООН?
3. Чим викликане підвищення ролі ООН в сучасному світі?
4. Охарактеризуйте структуру ООН.
5. Розкрийте мету та основні завдання спеціалізованих організацій ООН.
6. Охарактеризуйте Конференцію ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро (1992).
7. Яка структура «Порядку денного на ХХІ століття»?
8. Розкрийте основні принципи Декларації Ріо.
9. Охарактеризуйте Світовий саміт зі сталого розвитку в Йоганнесбурзі (2002).
10. Визначте сутність Концепції сталого розвитку суспільства.
11. Яка структура Плану виконання рішень?
12. У чому полягають основні завдання щодо подолання бідності?
13. У чому полягають основні завдання щодо заміни несталих моделей споживання та виробництва?
14. Які основні завдання охорони та раціонального використання природної ресурсної бази в світі?
15. Що розглядається як основні засоби здійснення Плану виконання рішень?

Тема 3. Економічне зростання і сталий розвиток

1. Сутність економічного зростання та його цілі.
2. Еволюція факторів економічного зростання.
3. Теорії сталого розвитку.
4. Ресурсно-екологічні обмеження сталого розвитку.
5. Роль територіальних громад у соціоекологічному облаштуванні території.

З цією метою необхідно:

1. Опрацювати за конспектом теоретичний матеріал з питань, що розглядалися під час лекції.
2. За рекомендованою літературою вивчити інші питання плану.

Питання для самоконтролю

1. Що таке економічне зростання і його критерії?
2. Що ви розумієте під економічними, соціальними і екологічними цілями зростання?
3. Які зміни відбулися у чисельності населення та ВВП світу?
4. Що таке глобальна рівновага?
5. Назвіть основні показники сталого розвитку.
6. Що таке фактори економічного зростання?
7. Назвіть класичні фактори економічного зростання.
8. Обґрунтуйте роль науково-технологічного фактора у забезпеченні сталого розвитку.
9. Поясніть механізм впливу сучасного менеджменту на досягнення сталості розвитку.
10. Як впливають інвестиції на сталий розвиток?
11. Яка роль знань та кваліфікації трудових ресурсів у переході на засади сталого розвитку?
12. Охарактеризуйте сутність природничих теорій сталого розвитку.
13. Порівняйте стратегії досягнення сталості, запропоновані природничими і технократичними теоріями.
14. Дайте оцінку стратегії „неокласичної теорії” екологічного регулювання.
15. Як вплинуло економічне зростання на кількісні і якісні характеристики природних ресурсів: земельних; водних; біологічних; мінеральних; атмосферне повітря?
16. Назвіть основні сфери діяльності територіальних громад щодо забезпечення сталого розвитку.
17. Які заходи щодо раціоналізації використання земельних ресурсів можуть здійснюватись зусиллями територіальних громад?
18. Діяльність територіальних громад щодо раціонального використання і охорони водних ресурсів.
19. Об'єднання зусиль територіальних громад для вирішення соціальних проблем і поліпшення добробуту населених пунктів.
20. Які переваги міжмуніципальної кооперації?

Тема 4. Збалансований суспільний розвиток України: проблеми та перспективи

1. Стан економіки України.
2. Концепція сталого розвитку України.
3. Національні особливості переходу України на шлях сталого розвитку.
4. Завдання на шляху сталого розвитку.
5. Регіональна та муніципальна політика.

З цією метою необхідно:

1. Опрацювати за конспектом теоретичний матеріал з питань, що розглядалися під час лекції.
2. За рекомендованою літературою вивчити інші питання плану.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте основні проблеми економічного та соціального розвитку в Україні?
2. Які основні документи України, які відображають рішення світових самітів зі сталого розвитку?
3. Яка структура Концепції сталого розвитку України?
4. Якими є внутрішні чинники необхідності переходу до сталого розвитку в Україні?
5. Визначте основні чинники сталого розвитку для України.
6. Які показники складають індекс сталого розвитку?
7. Розкрийте національні особливості переходу України до сталого розвитку.
8. Охарактеризуйте завдання різних етапів реалізації Концепції сталого розвитку в Україні.
9. Якими є основні завдання в економічній сфері при переході до сталого розвитку?
10. Обґрунтуйте необхідність ресурсно-екологічного прогнозування.
11. Якими є основні функції суб'єктів управління різних рівнів під час переходу до сталого розвитку?
12. Що є стратегічними орієнтирами під час розробки відповідних програм конкретного регіону?
13. Розкрийте пріоритетні напрямки регіональної політики сталого розвитку в Україні.
14. Якими визначені напрямки сталого розвитку поселень в Україні?

Тема 5. Національні, групові, приватні інтереси і сталий розвиток: динаміка взаємодії та шляхи узгодження

1. Розбіжності інтересів у глобалізованому просторі.
2. Протиріччя між окремими групами інтересів у сучасному світі.
3. Перспективи подолання конфлікту інтересів.
4. Роль громадянського суспільства.

З цією метою необхідно:

1. Опрацювати за конспектом теоретичний матеріал з питань, що розглядалися під час лекції.
2. За рекомендованою літературою вивчити інші питання плану.

Питання для самоконтролю

1. У чому полягають причини розбіжності інтересів різних країн, спільнот, корпорацій, верств населення щодо сталого розвитку?
2. Якими є протиріччя між окремими групами інтересів у сучасному глобалізованому світі?
3. Що таке національні інтереси і якими чинниками вони визначаються?
4. У чому полягає протиріччя між економічно розвиненими країнами та країнами, що розвиваються?
5. У чому полягає протиріччя між надвеликими регіональними ринками?
6. У чому полягає протиріччя між національними державами і ТНК?
7. У чому суть протиріччя між різними верствами населення?
8. Якими засобами можуть долатися конфлікти інтересів?
9. Що означає термін «громадянське суспільство»?
10. Яку роль відіграє громадянське суспільство в узгодженні інтересів різних верств населення?
11. Якою є роль громадських неурядових організацій національного та міжнародного рівня у реалізації групових інтересів?
12. Яку роль відіграє соціальне партнерство у переході до сталого розвитку?
13. Яка роль у сталому розвитку суспільства належить місцевому самоврядуванню?
14. Якою є роль окремих верств населення у сталому розвитку суспільства: жінок, молоді, робітників, бізнесових і промислових кіл, науково-технічних працівників, фермерів?
15. Охарактеризуйте діяльність учасників руху радикального протесту противників глобалізації.

Тема 6. Соціальна мобілізація для збалансованого місцевого розвитку

1. Децентралізація: її роль та значення.
2. Врядкування: концепції, форми.
3. Локальні проблеми та можливості їхнього розв'язання на рівні місцевої влади.
4. Місцеве самоврядування в Україні.
5. Концепції розвитку громади. Просторовий аспект.
6. Механізми залучення громад до місцевого самоуправління.
7. Основні питання та проблеми розвитку громад в Україні.
8. Соціальна мобілізація: історія, сутність, цілі, стратегія.
9. Фактори впливу на використання соціальної мобілізації.
10. Елементи соціальної мобілізації.
11. Мобілізація громад цільового характеру, створення мереж і зв'язків між ними.
12. Основні напрямки вдосконалення організаційних питань діяльності громад.
13. Досвід Муніципальної програми врядування та сталого розвитку.
14. Досвід інших програм ООН.

З цією метою необхідно:

1. Опрацювати за конспектом теоретичний матеріал з питань, що розглядалися під час лекції.
2. За рекомендованою літературою вивчити інші питання плану.

Питання для самоконтролю

1. У чому полягає сутність явище децентралізації?
2. Назвіть причини децентралізації.
3. Якими є основні проблеми функціонування муніципалітетів?
4. Розкрийте поняття «муніципальна співпраця».
5. Якими є сфери співпраці між муніципалітетами?
6. Розкрийте основні форми співпраці між муніципалітетами.
7. Охарактеризуйте розвиток місцевого самоврядування в Україні.
8. Якою є роль громади в місцевому розвитку?
9. Розкрийте механізм формування і функціонування спілок громад.
10. Які існують обмеження для створення спілок громад?
11. Розкрийте механізм залучення громади до місцевого самоврядування.
12. Охарактеризуйте проблеми функціонування органів місцевого самоврядування в Україні.
13. Розкрийте сутність «соціальної мобілізації».
14. Які проблеми громади можуть бути вирішені за допомогою інструмента соціальної мобілізації?
15. Охарактеризуйте фактори впливу на використання соціальної мобілізації.
16. Розкрийте проблеми функціонування органів самоорганізації населення в Україні.
17. Назвіть елементи соціальної мобілізації.
18. Які складові механізму соціальної мобілізації?
19. Які етапи проходить соціальна мобілізація?
20. Розкрийте форми соціальної мобілізації.
21. Розкрийте основні напрямки вдосконалення організаційних питань діяльності громад в Україні.
22. Охарактеризуйте Муніципальну програму врядування та сталого розвитку.
23. Охарактеризуйте Чорнобильську програму відродження та розвитку.

Тема 7. Науковий та освітній виміри збалансованого розвитку суспільства

1. Роль науки та освіти у визначенні засад сталого розвитку.
2. Зміцнення наукової бази з метою сталого розвитку і нового управління.
3. Розширення наукового знання про систему Земля.
4. Вдосконалення довгострокових наукових оцінок і прогнозів.
5. Створення наукового потенціалу.
6. Переорієнтація освіти на сталий розвиток.

7. Розширення поінформованості населення.

З цією метою необхідно:

1. Опрацювати за конспектом теоретичний матеріал з питань, що розглядалися під час лекції.
2. За рекомендованою літературою вивчити інші питання плану.

Питання для самоконтролю

1. Чому підвищується роль наукового обґрунтування рішень у галузі довкілля і сталого розвитку?
2. Яка роль належить працівникам науки у реалізації сталого розвитку?
3. Які галузі суспільного життя сьогодні потребують вироблення нових наукових знань?
4. У чому полягає небезпека відставання науки від потреб переходу суспільства на засади сталого розвитку?
5. Які завдання постають перед вітчизняною наукою у зв'язку з розробкою концепції сталого розвитку в Україні?
6. Яким чином має бути зміцнена наукова база сталого розвитку і нового управління?
7. З чим пов'язана необхідність розширення наукового знання про систему Землі?
8. У чому полягає значення для сталого розвитку довгострокових наукових оцінок і прогнозів?
9. Яким чином може бути створений науковий потенціал, необхідний для забезпечення сталого розвитку?
10. У чому полягає специфічна роль освіти у реалізації сталого розвитку?
11. Які основні напрями переорієнтації освіти на сталий розвиток?
12. Яку роль відіграє поінформованість населення з питань сталого розвитку?
13. Якими є основні шляхи і засоби ефективного інформування населення з питань сталого розвитку?

1.5. Індивідуальні завдання

З цієї навчальної дисципліни можливе (за бажанням аспіранта) виконання *наукових робіт* за наступною орієнтовною тематикою:

1. Сталий розвиток суспільства – глобальний виклик врядуванню XXI століття.
2. Роль ООН у визначенні засад сталого розвитку.
3. Економічне зростання і сталий розвиток.
4. Збалансований суспільний розвиток України: проблеми та перспективи.
5. Національні, групові, приватні інтереси і сталий розвиток: динаміка взаємодії та шляхи узгодження.
6. Соціальна мобілізація для збалансованого місцевого розвитку.
7. Науковий та освітній виміри збалансованого розвитку суспільства.

1.6. Підсумковий контроль

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі усно-письмового екзамену.

Питання для підсумкового контролю

1. Визначте основні чинники сталого розвитку для України.
2. Визначте сутність Концепції сталого розвитку суспільства.
3. Дайте оцінку стратегії „неокласичної теорії” екологічного регулювання.
4. Діяльність територіальних громад раціонального використання і охорони водних ресурсів.
5. З чим пов'язана необхідність розширення наукового знання про систему Землі?
6. На яких засадах має будуватися нове управління, що покликане забезпечити сталий розвиток суспільства?
7. На яких засадах розробляються стратегії сталого розвитку?

8. Назвіть елементи соціальної мобілізації.
9. Назвіть класичні фактори економічного зростання.
10. Назвіть основні показники сталого розвитку.
11. Назвіть основні сфери діяльності територіальних громад щодо забезпечення сталого розвитку.
12. Назвіть причини децентралізації.
13. Об'єднайте зусиль територіальних громад для вирішення соціальних проблем і поліпшення добробуту населених пунктів.
14. Обґрунтуйте роль науково-технологічного фактора у забезпеченні сталого розвитку.
15. Обґрунтуйте необхідність ресурсно-екологічного прогнозування.
16. Охарактеризуйте вплив глобалізації на процес сучасного світового розвитку.
17. Охарактеризуйте діяльність учасників руху радикального протесту противників глобалізації?
18. Охарактеризуйте завдання різних етапів реалізації Концепції сталого розвитку в Україні.
19. Охарактеризуйте Конференцію ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро (1992).
20. Охарактеризуйте Муніципальну програму врядування та сталого розвитку.
21. Охарактеризуйте основні проблеми економічного та соціального розвитку в Україні?
22. Охарактеризуйте проблеми функціонування органів місцевого самоврядування в Україні.
23. Охарактеризуйте розвиток місцевого самоврядування в Україні.
24. Охарактеризуйте Світовий самміт зі сталого розвитку в Йоганнесбурзі (2002).
25. Охарактеризуйте структуру ООН.
26. Охарактеризуйте сутність природничих теорій сталого розвитку.
27. Охарактеризуйте фактори впливу на використання соціальної мобілізації.
28. Охарактеризуйте Чорнобильська програма відродження та розвитку.
29. Порівняйте стратегії досягнення сталості, запропоновані природничими і технократичними теоріями.
30. Поясніть механізм впливу сучасного менеджменту на досягнення сталості розвитку.
31. Розкрийте головну мету сталого розвитку суспільства та основні його цілі.
32. Розкрийте зміст поняття “глобалізація”.
33. Розкрийте зміст поняття “екологічний відбиток”.
34. Розкрийте зміст поняття “екосфера”.
35. Розкрийте зміст поняття “ноосфера”.
36. Розкрийте зміст поняття “розвиток системи”.
37. Розкрийте зміст поняття “сталий розвиток”.
38. Розкрийте зміст поняття “техносфера”.
39. Розкрийте мету та основні завдання спеціалізованих організацій ООН.
40. Розкрийте механізм залучення громади до місцевого самоврядування.
41. Розкрийте механізм формування і функціонування спілок громад.
42. Розкрийте національні особливості переходу України до сталого розвитку.
43. Розкрийте основні принципи Декларації Ріо.
44. Розкрийте основні напрямки вдосконалення організаційних питань діяльності громад в Україні.
45. Розкрийте основні форми співпраці між муніципалітетами.
46. Розкрийте поняття «муніципальна співпраця».
47. Розкрийте пріоритетні напрямки регіональної політики сталого розвитку в Україні.
48. Розкрийте проблеми функціонування органів самоорганізації населення в Україні.
49. Розкрийте сутність «соціальної мобілізації».
50. Розкрийте форми соціальної мобілізації.

51. У чому виявляється відставання адаптації державного управління від темпів змін у сучасному світі?
52. У чому полягає значення для сталого розвитку довгострокових наукових оцінок і прогнозів?
53. У чому полягає небезпека великого розриву у рівнях споживання на душу населення між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються?
54. У чому полягає небезпека відставання науки від потреб переходу суспільства на засади сталого розвитку?
55. У чому полягає об'єктивна обумовленість сталого розвитку?
56. У чому полягає протиріччя між економічно розвиненими країнами та країнами, що розвиваються?
57. У чому полягає протиріччя між надвеликими регіональними ринками?
58. У чому полягає протиріччя між національними державами і ТНК?
59. У чому полягає специфічна роль освіти у реалізації сталого розвитку?
60. У чому полягає сутність явище децентралізації?
61. У чому полягають основні завдання щодо заміни несталих моделей споживання та виробництва?
62. У чому полягають основні завдання щодо подолання бідності?
63. У чому полягають причини розбіжності інтересів різних країн, спільнот, корпорацій, верств населення щодо сталого розвитку?
64. У чому суть протиріччя між різними верствами населення?
65. Чим викликана актуальність проблеми сталого розвитку?
66. Чим викликане підвищення ролі ООН в сучасному світі?
67. Чому підвищується роль наукового обґрунтування рішень у галузі довкілля і сталого розвитку?
68. Що ви розумієте під економічними, соціальними і екологічними цілями зростання?
69. Що є метою функціонування ООН?
70. Що є предметом вивчення науки “демографія”?
71. Що є стратегічними орієнтирами під час розробки відповідних програм конкретного регіону?
72. Що означає поняття “відкритість системи”?
73. Що означає термін «громадянське суспільство»?
74. Що розглядається як основні засоби здійснення Плану виконання рішень?
75. Що таке “самоорганізація” і “саморозвиток” системи?
76. Що таке “стаціонарні системи” і якими рисами вони характеризуються?
77. Що таке глобальна рівновага?
78. Що таке економічне зростання і його критерії?
79. Що таке національні інтереси і якими чинниками вони визначаються?
80. Що таке фактори економічного зростання?
81. Як впливають інвестиції на сталий розвиток?
82. Як вплинуло економічне зростання на кількісні і якісні характеристики природних ресурсів: земельних; водних; біологічних; мінеральних; атмосферне повітря?
83. Яка роль знань та кваліфікації трудових ресурсів у переході на засади сталого розвитку?
84. Яка роль належить працівникам науки у реалізації сталого розвитку?
85. Яка роль у сталому розвитку суспільства належить місцевому самоврядуванню?
86. Яка структура «Порядку денного на ХХІ століття»?
87. Яка структура Концепції сталого розвитку України?
88. Яка структура Плану виконання рішень?
89. Яким чином має бути зміцнена наукова база сталого розвитку і нового управління?
90. Яким чином може бути створений науковий потенціал, необхідний для забезпечення сталого розвитку?
91. Яким чином пов'язана глобалізація з появою і розвитком ідей сталого розвитку?
92. Якими визначені напрямки сталого розвитку поселень в Україні?

93. Якими є внутрішні чинники необхідності переходу до сталого розвитку в Україні?
94. Якими є головні передумови реалізації ідей сталого розвитку суспільства на різних рівнях управління?
95. Якими є основні завдання в економічній сфері при переході до сталого розвитку?
96. Якими є основні негативні наслідки розвитку світу?
97. Якими є основні проблеми функціонування муніципалітетів?
98. Якими є основні функції суб'єктів управління різних рівнів під час переходу до сталого розвитку?
99. Якими є основні шляхи і засоби ефективного інформування населення з питань сталого розвитку?
100. Якими є протиріччя між окремими групами інтересів у сучасному глобалізованому світі?
101. Якими є сфери співпраці між муніципалітетами?
102. Якими засобами можуть долатися конфлікти інтересів?
103. Якими механізмами підтримується гомеостаз відкритих стаціонарних систем?
104. Які галузі суспільного життя сьогодні потребують вироблення нових наукових знань?
105. Які глобальні проблеми становлять найбільшу загрозу для сталого розвитку людської цивілізації?
106. Які етапи проходить соціальна мобілізація?
107. Які завдання постають перед вітчизняною наукою у зв'язку з розробкою концепції сталого розвитку в Україні?
108. Які заходи щодо раціоналізації використання земельних ресурсів можуть здійснюватись зусиллями територіальних громад?
109. Які зміни відбулися у чисельності населення та ВВП світу?
110. Які існують обмеження для створення спілок громад?
111. Які основні документи України, які відображають рішення світових саммітів зі сталого розвитку?
112. Які основні завдання охорони та раціонального використання природної ресурсної бази в світі?
113. Які основні напрями переорієнтації освіти на сталий розвиток?
114. Які основні чинники стимулювали появу ідей сталого розвитку?
115. Які переваги міжмуніципальної кооперації?
116. Які показники складають індекс сталого розвитку?
117. Які проблеми громади можуть бути вирішені за допомогою інструмента соціальної мобілізації?
118. Які складові механізму соціальної мобілізації?
119. Якою є роль громади в місцевому розвитку?
120. Якою є роль громадських неурядових організацій національного та міжнародного рівня у реалізації групових інтересів?
121. Якою є роль окремих верств населення у сталому розвитку суспільства: жінок, молоді, робітників, бізнесових і промислових кіл, науково-технічних працівників, фермерів?
122. Яку роль відіграє громадянське суспільство в узгодженні інтересів різних верств населення?
123. Яку роль відіграє поінформованість населення з питань сталого розвитку?
124. Яку роль відіграє соціальне партнерство у переході до сталого розвитку?
125. Яку роль відіграє у розвитку систем “синергічний феномен”?
126. Яку роль вона відіграє у розвитку біосфери?

1.6.2. Приклад екзаменаційного білету

1. Предмет навчальної дисципліни “Сталий розвиток суспільства та глобалістика”.
2. У чому полягає небезпека великого розриву у рівнях споживання на душу населення між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються?

3. Діяльність територіальних громад раціонального використання і охорони водних ресурсів.

2. Схема нарахування балів

2.1. Нарахування балів з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

2.2. Обсяг балів, здобутих під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення лекційних занять за денною і заочною формами навчання (див табл.). Отже, аспірант може набрати під час лекцій таку кількість балів:

№ з/п	Форма навчання	Кількість лекцій за планом	Кількість відвіданих лекцій					
			1	2	3	4	5	6
1.	Денна	4	1,7	3,3	5,0	6,7	8,3	10,0
2.	Заочна	4	0,8	1,7	2,5	3,3	4,2	5,0

2.3. З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 4 семінарських заняття за денною/ заочною формою навчання.

За результатами семінарського (практичного, лабораторного) заняття кожному аспіранту до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом, кратним 0,5, яку він отримав протягом заняття.

Критерії поточного оцінювання знань наведені у п. 4.3.8. Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова.

2.4. Перерозподіл кількості балів в межах максимально можливої кількості балів за самостійну роботу аспірантів денної форми навчання та виконання індивідуальних завдань наведено в таблиці:

№ з/п	Розподіл балів за самостійну роботу та виконання індивідуальних завдань	Номер теми							Усього балів
		1	2	3	4	5	6	7	
1.	Максимальна кількість балів за самостійну роботу	2	2	2	2	2	2	2	14
2.	Максимальна кількість балів за індивідуальне завдання	6							6
Усього балів									20

Перерозподіл кількості балів в межах максимально можливої кількості балів за самостійну роботу аспірантів заочної форми навчання та виконання індивідуальних завдань наведено в таблиці:

№ з/п	Розподіл балів за самостійну роботу та виконання індивідуальних завдань	Номер теми							Усього балів
		1	2	3	4	5	6	7	
1.	Максимальна кількість балів за самостійну роботу	4	4	4	4	4	4	4	28
2.	Максимальна кількість балів за індивідуальне завдання	12							12
Усього балів									40

2.5. За семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену з навчальної дисципліни «Сталий розвиток суспільства та глобалістика», аспірант може максимально одержати 30 балів.

Перерозподіл балів в межах максимально можливого одержання їх кількості за надані аспірантами відповіді в усній та письмовій формі на питання та виконання, наведено в таблиці:

Розподіл балів для семестрового контролю

№ з/п	Алгоритм нарахування балів	Номер питань екзаменаційного білета / кількість балів			Разом балів
		1	2	3	
1.	Максимальна кількість балів за усну відповідь на кожне питання екзаменаційного білета	10	10	10	30
	Усього балів	10	10	10	30,0

3. Рекомендовані джерела

3.1. Базові джерела

1. United Nations Decade of Ocean Science for Sustainable Development (2021–2030)
URL: <https://en.unesco.org/ocean-decade>.

2. Білецький М.І. Соціальна географія: навчальний посібник / М.І. Білецький, І.В. Ванда, Л.І. Котик. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2014. 468 с.
3. Білецький М.І. Соціальна географія: словник-довідник / М.І. Білецький, І.В. Ванда, Л.І. Котик. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2014. 164 с.
4. Білорус О.Г. Глобалістика. Науковий глосарій і бібліографія. Київ, 2000. 169 с.
5. Гаврилишин Б. До ефективних суспільств: Дороговкази в майбутнє: доповідь Римському клубові; [упорядн. В. Рубцов; 3-тє вид., доп.]. Київ: ПУЛЬСАРИ, 2009. 248 с.
6. Гелд Д. Глобалізація / антиглобалізація / Д. Гелд, Е. Мак-Грю. Київ: КІС, 2004. 180 с.
7. Загородній А. Альтернативи сталому розвитку немає – будь-який інший шлях призведе до глобальної екологічної катастрофи. *Урядовий кур'єр*. URL:<http://ukurier.gov.ua/uk/articles/anatolijzagorodnij-alternativi-stalomu-rozvitku-n/>.
8. Зінченко В.В. Глобалізація і глобалістика: навчальний посібник. Львів: Новий Світ-2000, 2020. 428 с.
9. Книш М.М. Політико-географічна глобалістика: навч.-метод. посібник для самост. роботи здобувачів / М.М. Книш, Л.І. Котик. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2012. 138 с.
10. Книш М.М. Глобальні проблеми людства: навчальний посібник / М.М. Книш, Л.І. Котик. Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2015. 330 с.
11. Кравчук Н.Я. Дивергенція глобального розвитку: сучасна парадигма формування геофінансового простору. Київ: Знання, 2012. 782 с.
12. Міграційні явища та процеси: поняття, методи, факти: довідник / [наук. ред. У.Я. Садова]. Львів: ІРД НАН України, 2009. 228 с.
13. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні: Указ Президента України №810 від 22.07.1998. *Офіційний вісник України*. 1999. № 21. Ст. 943.
14. Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722/2019. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>.
15. Ситник Г.П., Смолянук В.Ф., Шевченко М.М. Геополітичний аналіз та прогнозування: навчальний посібник Ч. 1. Київ: НАДУ, 2014. 152 с.
16. Ситник Г.П., Шевченко М.М. та ін. Словник-довідник: Глобальна та національна безпека. Київ: НАДУ, 2016. 126 с.
17. Сталій розвиток і соціальна глобалістика: навчальний посібник / В. Бебик, В. Куйбіда, Н. Мякушко; Редакція міжнародного журналу «Social and Human Sciences», Всеукраїнська асоціація політичних наук, Університет «Україна». Київ: Талком, 2022. 255 с.
18. Цілі сталого розвитку: Україна: національна доповідь. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. 2017. 176 с.
19. Щипцов О.А. Наукові знання – підмурок сталого розвитку. *Урядовий кур'єр*. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/naukovi-znannya-pidmurok-stalogo-rozvitku>.
20. Качинський А.Б. Індикатори національної безпеки: визначення та застосування їх граничних значень: монографія. Київ: НІСД, 2013. 104 с.
21. Копанчук В.О. Становлення та розвиток державної політики у сфері національної безпеки та охорони громадського порядку в сучасних глобалізаційних умовах. Харків: НУЦЗУ, 2020. 278 с.
22. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>.
23. Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції забезпечення національної системи стійкості до 2025 року: Розпорядження КМУ від 10 листопада 2023 р. № 1025-р / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1025-2023-%D1%80#Text>.
24. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року «Про запровадження національної системи стійкості»: Указ Президента України від 27 вересня 2021 р. № 479/2021 / Верховна Рада України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4792021-40181>.

25. Про утворення Державної служби захисту критичної інфраструктури та забезпечення національної системи стійкості України: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 липня 2022 р. № 787 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/787-2022-%D0%BF#Text>.

26. Резнікова О.О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища: монографія. Київ: НІСД, 2022. 456 с.

27. Стратегія забезпечення державної безпеки, введена в дію Указом Президента України від 16 лютого 2022 р. № 56/2022 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/2022#n5>.

28. Стратегія національної безпеки України: Указ Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0005525-20#Text>.

3.2. Допоміжні джерела

29. Кулинич О.І. Економетрія: навчальний посібник. Хмельницький: Поділля, 2003. 215 с.

30. Кулинич О.І., Кулинич Р.О. Теорія статистики: підручник. [7-те вид. , перероб. і доп.]. Київ: Знання, 2015. 239 с.

31. Кулинич Р.О. Статистичні методи аналізу взаємозв'язку показників соціально-економічного розвитку: монографія. Київ: ВПД "Формат", 2008. 288 с.

32. Кулинич Р.О. Статистична оцінка чинників соціально-економічного розвитку: монографія. Київ: Знання, 2007. 311 с.

33. Парфенцева Н.О., Кулинич Р.О. Статистичне вивчення соціально-економічного розвитку України: підручник. Київ: ВПД "Формат", 2011. 456 с.

34. Герасимчук Т.Ф. Національна стійкість як детермінанта європейської інтеграції України. *Науковий журнал "Politicus"*. 2022. Вип. 4. С. 18–28. URL: http://politicus.od.ua/4_2022/3.pdf.

35. Каденюк Л.К. Ідея Екологічної Конституції Землі як фактор національної і глобальної безпеки. *Вісник Національної академії наук України*. 2017. № 3. С. 65–74. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnanu_2017_3_11.

36. Назаров М.С. Національна стійкість України: від концептуальних засад до практичної реалізації. *Науковий журнал "Politicus"*. 2020. Вип. 2. С. 64–69. URL: http://politicus.od.ua/2_2020/11.pdf.

37. Національна стійкість України: стратегія відповіді на виклики та випередження гібридних загроз: національна доповідь / ред. кол. С.І. Пирожков, О.М. Майборода, Н.В. Хамітов, Є.І. Головаха, С.С. Дембіцький, В.А. Смолій, О.В. Скрипнюк, С.В. Стоєцький / Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. Київ, 2022. 552 с.

38. Пирожков С.І. Національна стійкість України: стратегія забезпечення. *Український географічний журнал*. 2022. Вип. 2 (118.) С. 3–10. URL: https://ukrgeojournal.org.ua/sites/default/files/UGZ_2022_2_003.pdf.

39. Устименко О.В. Моніторинг національної безпеки як складова механізму стратегічного планування. *Вісник Національної академії державного управління при Президенті України*. 2016. № 4. С. 50–55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2016_4_9.

4. Інформаційні ресурси в Інтернеті

40. www.idss.org.ua

41. www.nbuv.gov.ua

42. www.ukrstat.gov.ua